

A.D.Zamanov

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
a_zamanov@mail.ru

PROFESSOR M.S.CƏBRAYILOV – 75

Ölkəmizin ali təhsil müəssisələri sırasında xüsusi yer tutan Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində çox görkəmli alimlər, tanınmış insanlar, Vətənə, millətə, dövlətə, dövlətçiliyə sədaqəti ilə seçilən qayğıkeş müəllimlər-ziyalılar fəaliyyət göstərmişdir. Milli iftixarımız və qürurumuz olan elm və sənət adamları, şair və yazıçılar, həmçinin siyasətçilər bu elm, təhsil və mədəniyyət məbədidən həyata vəsiqə alıb xalqımızın mənəviyyat pasportuna çevrilmişlər. Qeyd etmək yerinə düşər ki, 75 yaşlı Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına 30 ilə yaxın ADPU-nun üç məzunu – akademik Yusif Məmmədəliyev, akademik Zahid Xəlilov və

akademik Həsən Abdullayev rəhbərlik etmişlər. Böyük elmi uğurları və pedaqoji fəaliyyətləri ilə adlarını universitetin şərəf kitabına yazan Mehdi Mehdizadə, Əhməd Seyidov, Mərdan Muradxanov, Cəfər Xəndan, Abbasqulu Abbaszadə, Mais Cavadov, Əli Sultanlı, Əbdüləzəl Dəmirçizadə, Feyzulla Qasımzadə, Ağamməd Abdullayev, İsmayıl Şıxlı, Afad Qurbanov, Əbdül Əlizadə bu gün də hörmət və ehtiramla xatırlanır. Həmin elmi nəslin layiqli təmsilçilərindən biri də fizika-riyaziyyat elmləri doktoru, professor Məlikməmməd Cəbrayılovdur. Onun şərəfli və mənalı həyatının 58 ili bu müqəddəs elm və təhsil məbədi ilə bağlıdır.

Məlikməmməd Saday oğlu Cəbrayılov 15 may 1945-cı ildə Hacıqabul rayonunun Qızılburun kəndində anadan olmuşdur. 1961-ci ildə Atbulaq kənd orta məktəbini, 1967-ci ildə ADPU-nu riyaziyyat müəllimliyi ixtisası üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Tələbəlik illərində ən yüksək tələbə təqaüdünə - Lenin təqaüdünə layiq görülmüşdür. M.Cəbrayılov 1967-ci ildə Elmi Şuranın qərarı ilə Riyazi analiz kafedrasında assistent vəzifəsində fəaliyyətə başlamışdır. O, 1966-1970-ci illərdə ADPU-nun Komsomol Komitəsinin katibi vəzifəsində çalışmış, 1970-1974-cü illərdə aspiranturada təhsil almışdır. 1974-cü ildə “Çoxdəyişənli diferensiallanan funksiyalar nəzəriyyəsinin bəzi məsələləri” mövzusunda namizədlik dissertasiyası, 1998-ci

ildə “Vektorqiymətli funksiyalar üçün Besov fəzalarında daxilolma teoremləri və onların operator-diferensial tənliklərə tətbiqləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Professor M. Cəbrayılovun tədqiqatlarında özlərinin və törəmələrinin qiymətləri müxtəlif **Banax**, yaxud **Hilbert** fəzalarından olan funksiyaların Besov-Nikolski fəzaları $(\mathbf{B}^1_{p,q}(\Omega; \mathbf{E}_0, \mathbf{E}))$ təyin edilmiş, bu fəzaların struktur xassələri öyrənilmiş, daxilolma operatorunun bu fəzalardan kəsilməz və kompakt təsir etməsi üçün kafi şərtlər müəyyənləşdirilmişdir. Özlərinin və törəmələrinin qiymətləri müxtəlif Banax fəzalarından olan funksiyaların Sobolev-Liuivill fəzaları $\mathbf{W}^1_p(\Omega; \mathbf{E}_0, \mathbf{E})$ təyin edilmiş, bu fəzalarda daxilolma operatorunun kəsilməzliyi isbat edilmişdir. Vektorqiymətli, çəkili Besov-Nikolski və Sobolev fəzalarından vektorqiymətli, çəkili Besov-Nikolski fəzasına təsir edən daxilolma operatorunun kəsilməzliyi və kompaktlığı öyrənilmiş, kompaktlıq xarakteristikası müəyyənləşdirilmiş, skalyar və vektorial halda bu fəzaların birindən digərinə təsir edən daxilolma operatorunun S-ədədləri üçün asimptotik düstur alınmışdır. Qarışıq törəmələrin həlledici rol oynadığı vektorqiymətli Besov-Nikolski fəzaları tipli fəzalar qurulmuş və onların struktur xassələri öyrənilmişdir. Vektorqiymətli Besov-Nikolski və Sobolev-Liuivill fəzaları şkalasında kifayət qədər geniş bir sinif operator əmsallı anizotrop diferensial tənliklərin koersitiv həllə malik olması isbat edilmiş, bu cür tənlikləri doğuran operatorun rezolventi üçün koersitiv anizotrop qiymətləndirmə alınmışdır. Müəyyən məhdud oblastlarda kifayət qədər geniş sinif sabit və dəyişən əmsallı diferensial-operator tənliklər üçün sərhəd məsələlərinin koersitiv həllinin varlığı isbat edilmişdir və bu məsələlərin doğurduğu operatorların rezolventası qiymətləndirilmişdir. Bu elmi nəticələr görkəmli riyaziyyatçılar - akademik S.M.Nikolski, akademik V.A.İlin, müxbir üzv M.L.Qorbaçuk tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Professor M.Cəbrayılov qədirşünas ziyalı olaraq onun riyaziyyatçı alim kimi formalaşmasında xidmətləri olan akademiklər Fəraməz Maqsudovu, Mirabbas Qasimovu, müxbir üzvlər Maqsud Cavadovu, Arif Babayevi, professorlar Həşim Ağayevi, Əli Cəfərovu ehtiramla xatırlayır.

Məlikməmməd müəllim layiq olduğu məqama pillə-pillə ucalıb. ADPU-nun Riyazi analiz kafedrasında müəllim, baş müəllim, dosent, kafedra müdiri vəzifələrində işləyib. 1989-1996-cı illərdə ADPU-nun qiyabi təhsil üzrə prorektoru, 1996-2017-ci illərdə tədris işləri üzrə prorektoru vəzifəsində çalışmaqda universitetdə təhsil-tərbiyə prosesinin yüksək səviyyədə təşkilində, kollektivdə sağlam mənəvi mühitin yaradılmasında, müasir dövrün tələbinə uyğun müəllim kadrları hazırlığında mühüm xidmət göstərüb. Ən gərgin vaxtlarda, tələbə və müəllimlərlə bağlı taleyüklü məsələlərin həllində onu səbrli, təmkinli, məsuliyyətli, başqalarını da həmin məsuliyyətlə işləməyə sövq edən rəhbər işçi kimi görüb tanımışam. Ciddi olduğu qədər də səmimi insan

olan Məlikməmməd müəllim mübahisəli məsələlərdə belə öz təbiətinin, xarakterinin əksinə getdiyinin, hissələrini gizlətdiyinin şahidi olmamışam.

Professor M.Cəbrayılov ali pedaqoji təhsilin təşkilində və idarə edilməsində zəngin təcrübəyə, səriştəyə və idarəetmə qabiliyyətinə malik alimdir. O, 1989-1992-ci illərdə Azərbaycanca müəllim kadrları hazırlığını həyata keçirən ali məktəblərin Elmi Metodiki Birləşməsinə rəhbərlik etmiş, dəfələrlə pedaqoji ali təhsil ocaqlarında tədrisin təşkili üzrə Təhsil Nazirliyinin işçi qrupunun sədri və ya üzvü olmuşdur. 2006, 2009 və 2012-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Dövlət Təhsil Proqramlarını (Dövlət standartları) hazırlayan işçi qrupuna rəhbərlik etmişdir.

2009-cu ildən ADPU-nun nəzdində fəaliyyət göstərən ümumi pedaqogika, pedaqogika və təhsilin tarixi, təlim və tərbiyənin nəzəriyyəsi və metodikası ixtisasları üzrə Dissertasiya Şurasının üzvüdür. AMEA-nın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsini keçirən birdəfəlik şuraların sədr müavini olmuşdur. Onun elmi rəhbərliyi ilə riyazi analiz və riyaziyyatın tədrisi metodikası ixtisasları üzrə səkkiz nəfər fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüş, 1 nəfər elmlər doktoru, 3 nəfər fəlsəfə doktoru dərəcəsi almaq üçün dissertasiya işlərini müdafiəyə təqdim etmişdir. Onlarla Riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktorluğu və elmlər doktorluğu dissertasiya işinin rəsmi oponenti olmuşdur.

Müxtəlif vəzifələrdə çalışmasına baxmayaraq o, həmişə alimlik, tədqiqatçılıq və müəllimlik adına sadıq qalmış, zəngin və məhsuldar yaradıcılığı ilə seçilmişdir. 1 monoqrafiya, 11 dərs vəsaiti, 2 metodik vəsait, Azərbaycanda və xaricdəki nüfuzlu dövrü elmi jurnallarda nəşr olunan 120-dən artıq elmi və elmi-metodiki məqalənin müəllifidir. “Ədədi üsullardan mühazirələr”, “Metrik fəzalar və çoxdəyişənli funksiyaların diferensial hesabı”, “Metrik və normalı fəzalar. Xətti operatorlar”, “Riyazi analiz” dərs vəsaitləri gələcəyin riyaziyyat və informatika müəllimlərinin ən çox istifadə etdiyi dəyərli mənbələrdəndir.

Ali pedaqoji məktəblərdə riyazi analizin tədrisinin aktual problemləri ilə ciddi məşğul olan professor M.Cəbrayılov dəfələrlə Rusiyanın müəllim hazırlığı ilə məşğul olan ali məktəblərində həmkarları ilə təcrübə mübadiləsi aparmış, Moskva Dövlət Pedaqoji Universitetinin əməkdaşları ilə birlikdə iki hissəli “Riyazi analiz” (Moskva, 2005,2006) kitabı Rusiya Elm və Təhsil Nazirliyinin qırifi ilə dərs vəsaiti kimi təsdiq edilmişdir. “ADPU-nun Xəbərləri. Riyaziyyat və təbiət elmləri seriyası” dövrü-elmi jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.

Professor M.Cəbrayılov Finlandiyada, İtaliyada, Rusiyada, Tacikistanda, Türkiyədə, Ukraynada, Yunanıstanda keçirilən beynəlxalq və respublika səviyyəli konfranslarda Azərbaycan elmini ləyaqətlə təmsil etmişdir.

Professor M.Cəbrayılovun elmi-pedaqoji və ictimai fəaliyyəti həmişə yüksək qiymətləndirilmiş, 2006-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin

Sərəncamı ilə “Əməkdar müəllim” fəxri adına layiq görülmüşdür. Təhsil Nazirliyinin Kollegiyasının qərarı ilə “Azərbaycan Respublikasının qabaqcıl təhsil işçisi” döş nişanı ilə, həmçinin müxtəlif diplom və fəxri fərmanlarla təltif olunmuşdur. Elm və təhsil sahəsindəki uğurlarına görə 2002-ci ildə Beynəlxalq Pedaqoji Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir.

Professor M.Cəbrayilovun elmi və pedaqoji bioqrafiyasının bəzəyi olan bu faktlar onun 75 illik ömür yolunun tarixiləşən və yadda qalan anlarıdır. Onun ömür kitabının hər səhifəsi zəhmət, ləyaqət və şərəflə yazılıb. Bu illər ərzində o, müəllim adını hər şeydən uca tutub, istedadlı alim, qayğıkeş pedaqoq və təcrübəli təhsil təşkilatçısı kimi sadəliyi, səmimiyyəti, xeyirxahlığı, yüksək mənəvi keyfiyyətləri, dostluğa sədaqəti ilə çoxsaylı tələbələrin, həmkarlarının məhəbbət və hörmətini qazanıb. Gənc yaşlarından böyük bir ailənin, nəslin, sonralar isə bir elin, obanın ağsaqqallıq missiyasının məsuliyyətini daşıyan Məlikməmməd müəllim Universitetimizin Ağsaqqallar Şurasına rəhbərlik edir. O, ömrünün müdriklik çağında da ADPU-nun Riyazi analiz kafedrasının professoru olaraq sevdiyi işini davam etdirir, tələbələrə mühazirə oxuyur, elmi yaradıcılıqla məşğul olur, doktorant və dissertantlara məsləhətlər verir.

Məlikməmməd müəllim gözəl ailə başçısı, qayğıkeş ata, mehriban baba, səmimi və etibarlı dostdur. Dörd övladı fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Yüksək səviyyəli ziyalı və alim, etibarlı dost professor Məlikməmməd Saday oğlu Cəbrayilovu 75 illik yubileyi münasibəti ilə ürəkdən təbrik edir, can sağlığı və yeni uğurlar arzulayırıq.